

Ярошенко О. В.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», м. Суми

Стадія життєвого циклу недержавного пенсійного фонду: ознаки розподілу

Механізм формування та використання фінансових ресурсів НПФ послідовно містить в собі наступні етапи: 1) початкове накопичення ресурсів; 2) формування структури активів; 3) перерозподіл структури активів у відповідності до інвестиційної мети фонду; 4) здійснення пенсійних виплат відповідно до очікувань учасників. Останній елемент залежить від ефективності попередніх. Інвестиційна мета фонду може і повинна змінюватися в залежності від стадії життєвого циклу НПФ. Життєвий цикл фонду (далі - ЖЦФ) розподіляється на наступні етапи:

- 1) формування та становлення НПФ;
- 2) розвиток НПФ;
- 3) настання зрілості НПФ;
- 4) ліквідація фонду (або злиття з іншими фондами).

Кожен етап має свої особливості в частині формування активів та їх інвестування, тому від цього моменту буде залежати вибір фінансової стратегії фонду. Розглянемо які показники дають характеристику кожному з етапів життєвого циклу НПФ.

Ключовими ознаками ми визначаємо динаміку зміни учасників і вкладників за певний проміжок часу, якісні характеристики учасників і вкладників (ступінь активності, якісний рух чисельності учасників і вкладників), час дожиття до пенсійного віку. Крім того, важливо аналізувати динаміку надходжень пенсійних внесків одразу за декілька періодів. Так само потрібно аналізувати динаміку зміни суми активів, динаміку зміни суми пенсійних виплат за період, частку інвестиційного прибутку у сукупному прирості активі (якісний приріст), одночасно порівнюючи ці показники із середньогалузевим значенням.

Аналіз зазначених параметрів, необхідний для визначення стадії життєвого циклу НПФ, буде корисним як зовнішнім користувачам, так і регуляторам пенсійного ринку і самим керуючим НПФ. Ключові показники, їх характеристика, порядок розрахунку та джерело даних міститься у Критеріях оцінки фінансового стану недержавного пенсійного фонду [1]. Для визначення ЖЦФ необхідно аналізувати динаміку змін зазначених показників у часі. Як правило, для аналізу застосовують декілька звітних періодів (квартал або рік). Оптимальними для визначення та прийняття рішень є останні три роки. Характеристика динаміки показників представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка зміни показників у часі в залежності від стадії життєвого циклу НПФ

Назва	Позначення	Динаміка в залежності від етапу життєвого циклу НПФ			
		1 етап	2 етап	3 етап	4 етап
Група А		Показники маркетингової групи			
Чисельність учасників НПФ, загальна (чол.)	N^{mT}	зростає	зростає	стабільна	скорочується
Чисельність активних учасників НПФ, які ще не отримують регулярні пенсійні виплати (чол.)	N^{mActA}	висока	висока	значна	скорочується
Чисельність неактивних учасників НПФ (чол.)	N^{mAct-}	відсутня	відсутня	незначна	зростає
Чисельність учасників НПФ, які отримують регулярні пенсійні виплати з НПФ (чол.)	N^{mB}	відсутня	незначна	висока	висока
Чисельність учасників НПФ, які забрали свої пенсійні	N^{mTFof}	незначна	незначна	стабільна	висока

кошти з іншого НПФ (чол.)					
Чисельність учасників НПФ, які перевели кошти до НПФ (чол.)	N^{mTFin}	незначна	зростає	стабільна	відсутня
Кількість вкладників НПФ, загальна (чол.)	N^{cT}	зростає	зростає	стабільна	скорочується
Кількість неактивних вкладників НПФ (чол.)	N^{cAct-}	низька	низька	стабільна	висока
Група В Показники фінансового стану та результатів діяльності НПФ					
Сума пенсійних внесків, що фактично надійшла до НПФ, грн.	S^{Cont}	зростає	зростає	стабільна	зменшується
Сума активів НПФ, загальна (грн.)	AV^T	зростає	зростає	стабільна	зменшується
Сума пенсійних виплат, що фактично здійснені за період	K^{mB}	низька	низька	стабільна	зростає
Прибуток, отриманий від інвестування активів НПФ (грн.)	P^{flnv}	низький	зростає	високий	скорочується

Проте зазначені показники потрібно розглядати не лише в динаміці, але і аналізувати їх взаємний вплив. Важливі співвідношення представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Взаємодія між показниками залежно від стадії життєвого циклу НПФ

	1 етап	2 етап	3 етап	4 етап
$N^{mTFin} > N^{mTFof}$	+	+	+/- *	-

$AV_t^T \geq AV_{\text{середньогалуз}}^T$	-	+/-	+/-	0 ^{**}
$S^{\text{cont}} > K^{mB}$	+	+	-	-
$S^{\text{cont}} > p^{fInV}$	+	+/-	-	0
$p_i^{fInV} \geq p_{\text{середньогалуз}}^{fInV}$	-	+/-	+/-	-

* - потрібно розглядати у сукупності з іншими сталими ознаками

** - несуттєва ознака для даного етапу ЖЦФ

У ході дослідження ми виявили, що визначити стадію ЖЦФ можна за наступними критеріями:

- позитивна динаміка зміни чисельності вкладників, учасників, нарощування активів, інвестиційного прибутку;
- рівень активності вкладників у сукупній чисельності;
- переважання пенсійних внесків над пенсійними виплатами;
- переважання пенсійних активів до пенсійного фонду над виведеними активами з фонду до інших НПФ, страхових компаній чи банківських установ;
- порівняння активів НПФ і інвестиційного прибутку з середньогалузевими показниками;
- якісний чи кількісний приріст активів НПФ.

Результати дослідження дозволяють вирішити завдання контролю за дотриманням балансу між залученням і використання фінансових ресурсів недержавними пенсійними фондами. Тому подальші наукові розробки будуть направлені на вироблення механізму визначення стадії життєвого циклу НПФ, що, в свою чергу, дозволить розробити комплексні оптимізаційні критерії формування фінансової стратегії НПФ.